

Все по-широкото разпространение на цифровите решения в ежедневието поражда необходимостта от системна промяна, основана на **цифровата трансформация** като цяло, и по-специално на приобщаващите образователни системи.

Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование (Агенцията) потвърждава, че визията и крайната цел на приобщаващите образователни системи е всички учащи, на каквато и възраст да са, да имат възможност да получат адекватно, висококачествено образование в общността, в която живеят, редом с приятелите и връстниците си. Това налага и системна промяна, при която се отчитат всички равнища на образователната система.

Неотдавнашните национални и международни кризи в Европа изведоха на преден план недостатъците на образователните системи. Ученето от разстояние повлия особено силно на учащите, при които цифровото разделение е най-изразено. Когато се трансформират цифровите и учебните пространства, целта трябва да бъде да се изгради по-добра основа за създаването на устойчиви и издръжливи системи.

Настоящото обобщение на политиките има за цел да се предоставят информация и препоръки на създателите на политики, така че да разглеждат трансформацията на цифровото образование и приобщаващото образование като взаимосвързани.

Докладът *Приобщаващо цифрово образование*

Агенцията работи с Institut für Technologie und Arbeit (Германия) по изготвянето на доклада *Inclusive Digital Education* [Приобщаващо цифрово образование], в който се оценява необходимостта приобщаващото образование и цифровата трансформация да бъдат разглеждани взаимосвързано. В него се анализират научните изследвания, политиките, тенденциите в практиката и експертните възгледи, като се прави преглед на развитието и се изтъкват проблемите в приобщаващото цифрово образование, които все още предстои да бъдат решени.

Визията за **приобщаващо (и) цифрово образование**:

- обхваща всички равнища на образователната система — от индивидуалното (учащи и учители) през организационното (училищата) до регионалното или националното равнище;
- предполага приобщаването, изключването, цифровизацията и цифровото разделение да се разглеждат като взаимосвързани, взаимозависими хоризонтални въпроси;
- опира се на структурите на образователната система с цел да се насърчат устойчиви образователни системи, които предлагат справедливи възможности за образование на всички учащи;
- основава се на **цифрова трансформация**, която далеч надхвърля просто прилагането на цифрови технологии в образованието.

В настоящото обобщение на политиките се представят някои от основните констатации на доклада и тяхното значение за изграждането на по-устойчиви образователни системи чрез политиката за приобщаване и цифрова трансформация.

Основни послания по отношение на политиката за приобщаващо и цифрово образование

Основните послания са насочени към четири взаимосвързани и взаимозависими области на политиката и тяхната роля в цифровата трансформация на приобщаващото образование:

- Технологии
- Учащи и учители
- Образователни институции
- Регионално и национално управление на образователната система

Технологии

Подход, основан на дизайн, в чийто център е потребителят, който обхваща и универсалния дизайн, може да допринесе за избягване на недостатъци като недобра използваемост, високи разходи или липса на поддръжка на информационните технологии (ИТ). Подпомагащи технологии се използват само когато технологията с универсален дизайн е недостатъчна, за да се удовлетворят нуждите на всички потребители.

Технологии като изкуствен интелект (ИИ), виртуална и разширена реалност могат значително да повлияят на приобщаващото цифрово образование в бъдеще. Ето защо е важно да се изследва тяхното използване, ефективност, достъпност, ползи и рискове. Възможностите за персонализиране и адаптиране на технологиите с изкуствен интелект могат да бъдат от ключово значение за постигането на универсален дизайн и универсално използване на образователни инструменти.

Универсалният дизайн за учене е всеобхватна стратегия за предотвратяване на изключването в цифровото образование.

Необходимите инфраструктури и иновативни технологии за приобщаващо цифрово обучение обаче трябва да бъдат разработени от интердисциплинарни екипи и/или изследователски групи. Тези групи следва да включват преподаватели, ИТ експерти и учащи, включително тези, които са уязвими към изключване.

При създаването на политики и практики трябва сериозно да се вземат предвид етичните последици от използването на ИИ и на други нови технологии в образованието, особено в приобщаваща среда. Политиката трябва да гарантира етичното използване на новите технологии и да защитава всички учащи от цифровото разделение.

Учащи и учители

Уязвимостта към изключване в цифровото образование може да бъде свързана с явления, имащи отношение към ученето, които са силно обвързани с (обществени) системни механизми.

В образованието политиката и практиката по отношение на учащите трябва да бъдат насочени към следните основни аспекти:

- да се повиши осведомеността за уязвимостта на учащите към цифровото изключване от образователната система в цифрова среда като цяло, и по-специално за това кои индивидуални и свързани със средата условия (напр. цифрови компетентности, социални неравенства) влияят върху степента на приобщаване на учащите в образованието и върху достъпа им до цифрово образование;
- да се разгледа достъпът на отделните учащи до цифрово образование и възможностите им да участват от социална гледна точка в цифровото образование, както и да се гарантира техният принос при разработването на цифрови решения за собственото им обучение. „Скритият“ експертен опит на учащите, семействата и връстниците в подкрепа на тяхното собствено обучение следва да бъде използван за разработване и изпитване на нови технологии.

При проектирането на приобщаваща среда за цифрово образование вниманието трябва да бъде съсредоточено не върху потребностите на отделните учащи, а върху натрупаните познания за различни индивиди или групи, уязвими към изключване. Това гарантира холистичен подход към приобщаването и създава предпоставки за висококачествено цифрово образование за всички учащи.

Цифровата компетентност на учителите все още не е на достатъчно високо равнище. Това трябва непрекъснато да се има предвид при първоначалната подготовка и продължаващото професионално развитие на учителите. Способността да се ползват цифрови технологии, познанията относно различните медии и подпомагащите технологии са важни, но също толкова важна е и способността да се избира цифрово учебно съдържание и да се проектира приобщаваща обучителна среда, която отговаря на предпочитанията, компетенциите или уменията на отделните учащи.

Когато прилагат цифрови инструменти в процеса на преподаване, например по отношение на защитата на данните и практическите изисквания на новите технологии, учителите трябва да вземат етични решения и да оценяват плюсовете и минусите. Няма етични насоки, които да помогнат на учителите да вземат решения относно приобщаващото цифрово обучение.

Медийната грамотност, грамотността по отношение на данните и вземането на решения, основани на данни, са от решаващо значение за приобщаващото цифрово обучение. Цифровизацията и приобщаването обаче се разглеждат като отделни теми в ранните етапи на образование, а това създава трудности.

Образователни институции

Учителите се нуждаят от подкрепа на организационно равнище (т.е. на равнище училища), за да получат необходимите знания и насоки. Сътрудничеството между заинтересованите страни — учители, училищни ръководители, помощен персонал, по-широката общност, съветите в областта на образованието, органите, разработващи политики, семействата — е от съществено значение, за да се прецени какви структури и цифрови решения са необходими, за да се подпомогне всеки учащ. Съществуват формални методи за сътрудничество и обмен, но заинтересованите страни все повече осъществяват контакт помежду си чрез социалните медии. Необходима е оценка на предизвикателствата, възможностите и ефективността.

Неотдавнашните кризи изведоха на преден план въпроса за устойчивостта на образователните организации. Осигуряването на устойчивост е хоризонтална задача, която обхваща всички равнища на образователната система. Чрез политиката могат да бъдат установени благоприятни рамкови условия и защитни фактори, които да направят образователните организации по-устойчиви.

Що се отнася до цифровизацията, пандемията от COVID-19 показва, че цифровото и приобщаващото образование насърчават по-голяма устойчивост на системите. Организацияте, които се бяха подготвили за приобщаващо цифрово образование преди COVID-19, се справиха по-добре в кризата.

Остава да видим доколко тези резултати могат да бъдат използвани, за да се направят изводи за общата устойчивост на кризи извън COVID-19.

Регионално и национално управление на образователната система

С неизбежното въвеждане на дистанционно обучение пандемията от COVID-19 доведе до задълбочаване на образователните неравенства, но също така предоставя уникална възможност за реформа на образованието. Това включва по-добро свързване на училищата, родителите и общностите и подобряване на приобщаващото цифрово образование за всички учащи.

Решенията относно политиката, засягаща образователните системи, се вземат на различни равнища в различните държави — например на регионално или национално.

Независимо от това на какво равнище се управляват образователните системи, съществува голям потенциал за цифровизиране на дейностите по мониторинг с цел постигане на приобщаващо образование на национално, регионално и местно равнище. Цифровите технологии биха могли да спомогнат за по-ефективното събиране и обобщаване на подходящи данни за приобщаващото образование и да ги направят незабавно достъпни за органите, разработващи политики. Освен това наличието на данни на различни равнища на системата може да насърчи самоанализа и вземането на решения, основани на доказателства, от класната стая до училището, региона и страната.

Заклучение

Може да се твърди, че образователният сектор често не е взимал достатъчно участие в проектирането и разработването на технологии и в обсъждането на етичните последици от използването на цифрови медии и технологии за покриване на изискванията на приобщаващото образование с активни мерки. Освен това цифровата трансформация и приобщаващото образование също са разглеждани предимно като отделни въпроси.

Но както цифровата трансформация, така и приобщаващото образование са системни трансформации. Тяхното разглеждане като взаимосвързани, взаимозависими хоризонтални въпроси и включването на заинтересовани страни от всички системни равнища в бъдещото развитие разкриват потенциал за по-устойчиви образователни системи, които са достъпни за всички.

